

Õiguslik raam: otsustusõigus, vägivald ja piirid suhtes

„Seksuaalsus ja lähedusvajadus elukaare teises pooles“

EGGA konverents

28.03.2024

Katrin Tsuiman (MA)
hea hoolekande kujundaja

Sotsiaaltöötaja, koolitaja,
superviisor-coach (väljaõppes)

Hea Abi Teejuht OÜ

www.heaabi.ee

info@heaabi.ee,

tel +372 508 8707

Konverentsil osalejate mõtted ettekande pealkirja lugedes:

seadused
hoolivus
õigeväärtus
korrektsus
seaduserikkumine
võimalused
vaba tahe
õigused
juriidika
vabadus
turvalisus
mis on õige või vale
alusetu piiramine
ametnik
seadusandlus eestis
võõrdsed võimalused
seaduste elluviimine
normaalne vananemine
piir
kindlustunne
mis on minu õigus
õigused
puudutus
eraelu kaitse
seadus
minu elu
eakate õigused
lähedus
karistus
õigeväärtus
seadus

Foto by Bixabay [qimono](#)

Hoiame fookuses inimest

Seadused, süsteemid, institutsioonid

Inimese vajadused ja tema heaolu

Inimestena on meil vajadused:

Maslowi vajaduste püramiid

Hea Abi Teejuht OÜ

Rosenberg, M.B (Ph.D)

Mõned vajadused on meil kõigil olemas:

Füüsiline heaolu: õhk, toit, vesi, liikumine, treenimine, kaitse eluohtlike eluvormide eest, viirused, bakterid, putukad, kiskjad, puhkus, **seksuaalne eneseväljendus**, peavari, **keheline kokkupuude**.

Iseseisvus: valida unistusi/eesmärke/väärtusi, teha omal valikul plaane oma unistuste, eesmärkide, väärtuste täitmiseks.

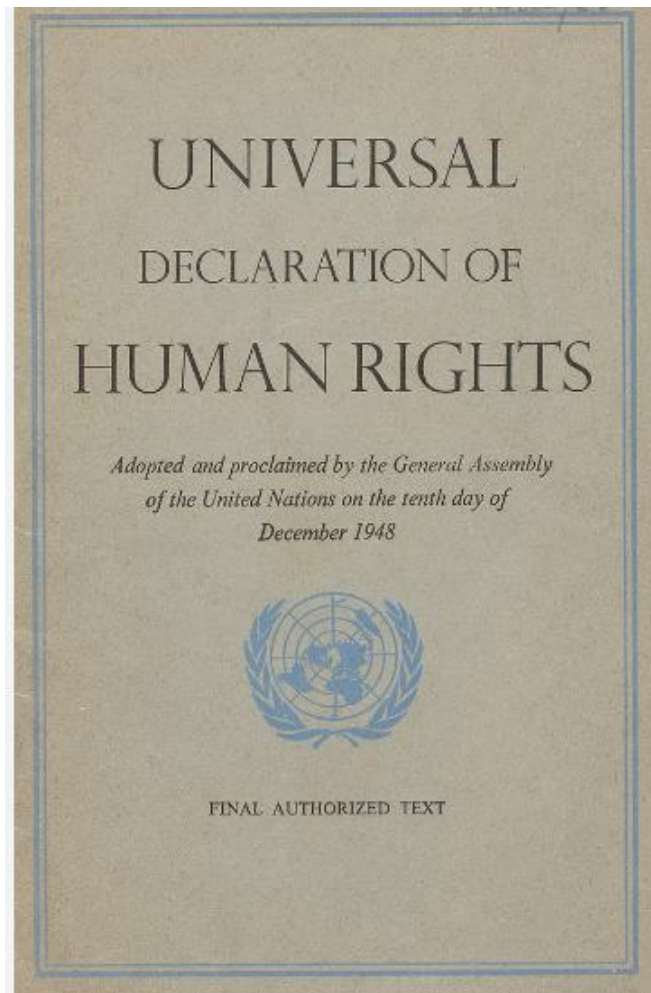
Tähistamine: elu andmise ja täitunud unistuste tähistamine, kaotuste tähistamine: **armastatu**, unistuste jne (lein)

Terviklikkus: ehedus, eneseväärikus, loovus, tähendusrikkus.

Vastastikune sõltuvus: aktsepteerimine (omaksvõtmine), tunnus, **lähedus**, sotsiaalsus, arvestamine, elule oma panuse andmine, **emotsionaalne turvalisus**, ausus, **armastus**, kindlus, austus, empaatia, toetus, usaldus, mõistmine

Rõõm või mängulisus: lõbu, naer

Vaimne ühtsus: ilu, harmoonia, inspiratsioon, kord, rahu

Inimkonnana oleme kokku leppinud ühistes põhiõigustes, mis aitavad luua keskkonna ja tingimused nende vajaduste rahuldamiseks.

Inimestena oleme samaväärsed ja meil kõigil on ühiskonnas samad õigused ja kohustused

Lasletti 4 eluetapi teooria

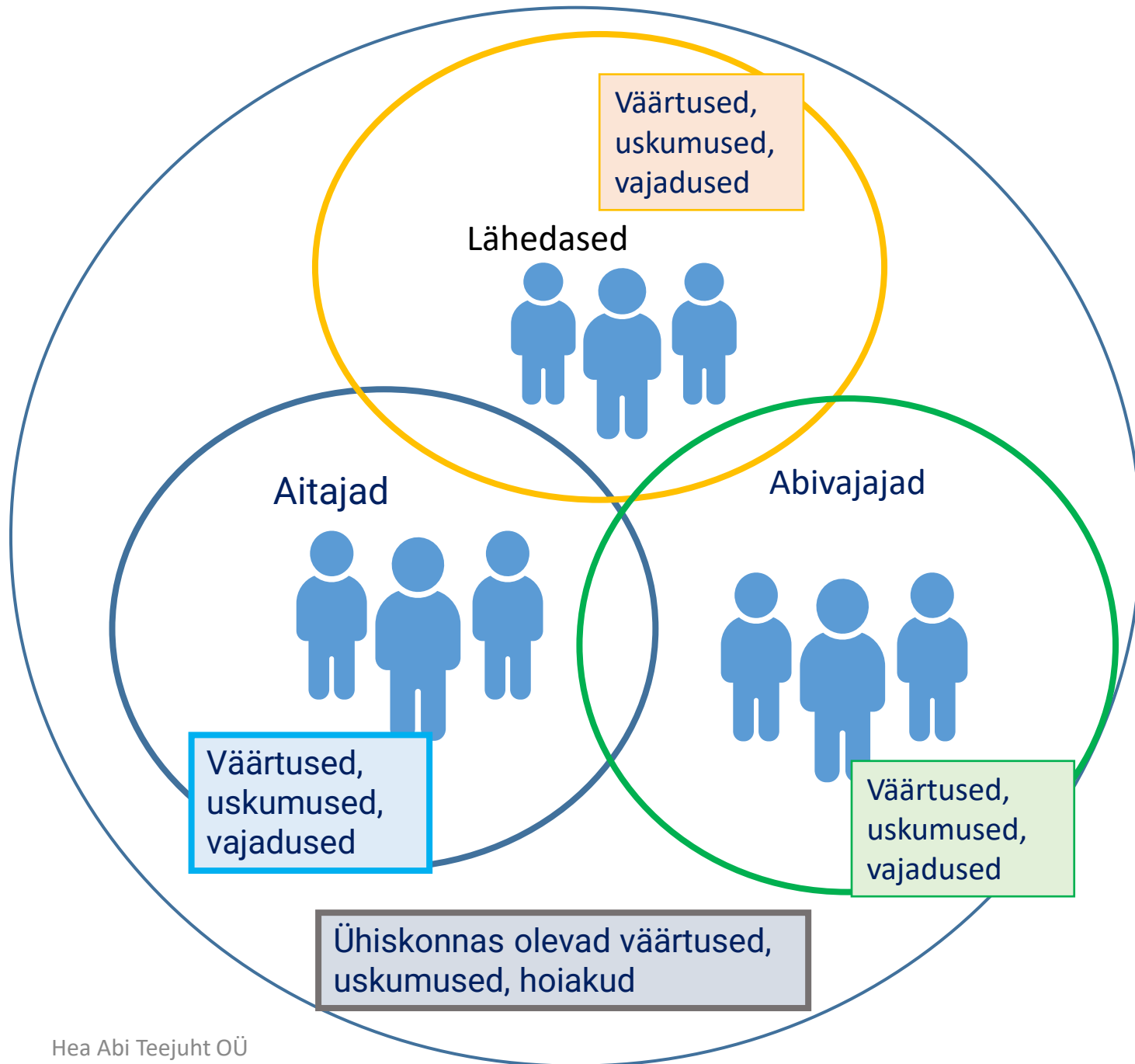
1- Ettevalmistamine: Inimene sõltub teistest, ei vastuta ise, oluline on õppida, et saada ühiskonnas iseseisvalt hakkama.

2- Saavutamise: Inimene vastutab oma ülalpidamise eest ise, turvalisus ja töö on primaarsed, sageli kohustused kellegi ees

3-Täitumine: algab kui on täidetud kõik 3 tingimust:

- Ei ole tingimata vaja käia tööl, selleks puudub sund, ta ei sure nälga ja ei sure ära, kui ei käi töö.
- Ei ole ülalpeetavate ees kohustusi.
- Saab iseendaga hakkama ilma kõrvalise abita.

4- Lõpetamine: tekib sõltuvus teistest, ei saa hakkama ilma abita.

Eesti on ratifitseerinud ja tunnustab:

- ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon
- Euroopa sotsiaalharta
- Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon
- ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon

Õiguslik raamistik jääb samaks, kui inimene on oma eluringi lõppu jõudmas või muul moel abivajaja.

Inimõiguste ülddeklaratsioonist:

Igal inimesel, ükskõik kus ta ka ei viibiks, on õigus oma **õigussubjektsuse tunnustamisele** (art 6).

Kõigil inimestel on õigus olla võrdselt kaitstud ükskõik missuguse **diskrimineerimise eest, sh ealise** (art 7).

Täisealiseks saanud meestel ja naistel on õigus ilma igasuguste kitsendusteta rassi, rahvuse või usu põhjal **abielluda ja perekonda asutada**. Neil on võrdsed õigused abiellu astumise suhtes, abielus olemise ja abielu lahutamise ajal (art 16).

Igal inimesel on õigus sellisele elatustasemele, sealhulgas toit, riietus, korter, arstiabi ja **vajalik sotsiaalne teenindamine**, mis on nõutav tema **enda** ja perekonna **tervise ja heaolu hoidmiseks**.... (art 25).

Kellegi suhtes ei tohi rakendada piinamisi või julma, ebainimlikku, tema väarikust alandavat kohtlemist või karistust (art 5).

Inimõiguste paradigma sotsiaaltöös

Sotsiaaltöö on seotud inimõigustega, sest sotsiaaltöötaja töö keskmes on inimeste heaolu.

- **Sotsiaaltöö definitsioonist:**

Sotsiaaltöö „.....aitab kaasa sotsiaalsetele muutustele ja arengule, inimeste võimustumisele ja vabanemisele ning edendab sotsiaalses ühtekuuluvust.

Sotsiaaltöös on tähtsal kohal **sotsiaalne õiglus ja inimõigused**, kollektiivne vastutus ja **erinevuste austamine**.

Toetudes sotsiaaltöö teooriatele, sotsiaal- ja inimteadustele ning pärimusteadmistele,

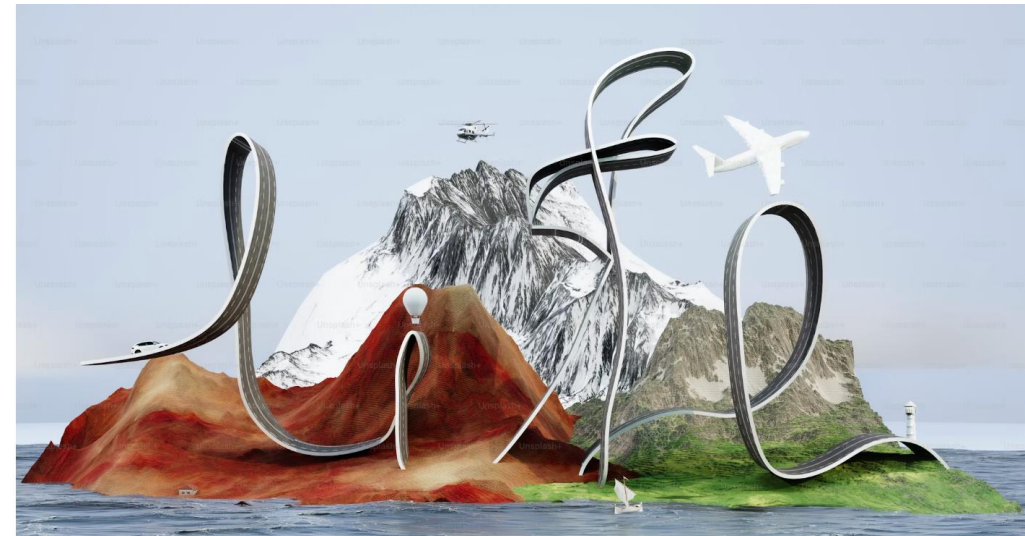
ärgitab sotsiaaltöö inimesi ja struktuure ületama elus ette tulevaid raskusi ning suurendama heaolu.“

Inimõiguste paradigma sotsiaalvaldkonna töös (I)

Sotsiaaltöö valdkond elukutsena peab kohanema inimõigustega ja neid järgima kui seaduslikku kohustust, sest seda reguleerivad riiklikud õigusaktid.

Igaühel on õigus valida oma elutee kooskõlas kõigi teiste inimeste võrdsete vabadustega - enesemääramisõigus.

Eluraskused, millega inimene oma eluteel kokku puutub, võivad saada sotsiaaltöö keskpunktiks (A. Falch-Eriksen 2023).

Inimõiguste paradigma sotsiaaltöös (II)

- Sotsiaaltöö keskmes on inimeste heaolu, kelle õigusi võib olla ühel või teisel viisil rikutud või ollakse nende rikkumise lähedal (A. Falch-Eriksen 2023).
- Küsimus **abivajaja enesemääramisõigusest on keskne probleem**, mille suhtes sotsiaalvaldkonna töötajal tuleb teha eetiline otsustus.
- Eetilised otsused langetatakse sageli kiirelt isiklikele väärtustele tuginedes.
- Abistaja peab tihti otsustama, kas **toetada või kontrollida abivajajat**. Praktikas on toe ja kontrolli vaheline piir sageli ebaselge.
- Kontroll võib viia eakate vastu suunatud vägivallani.

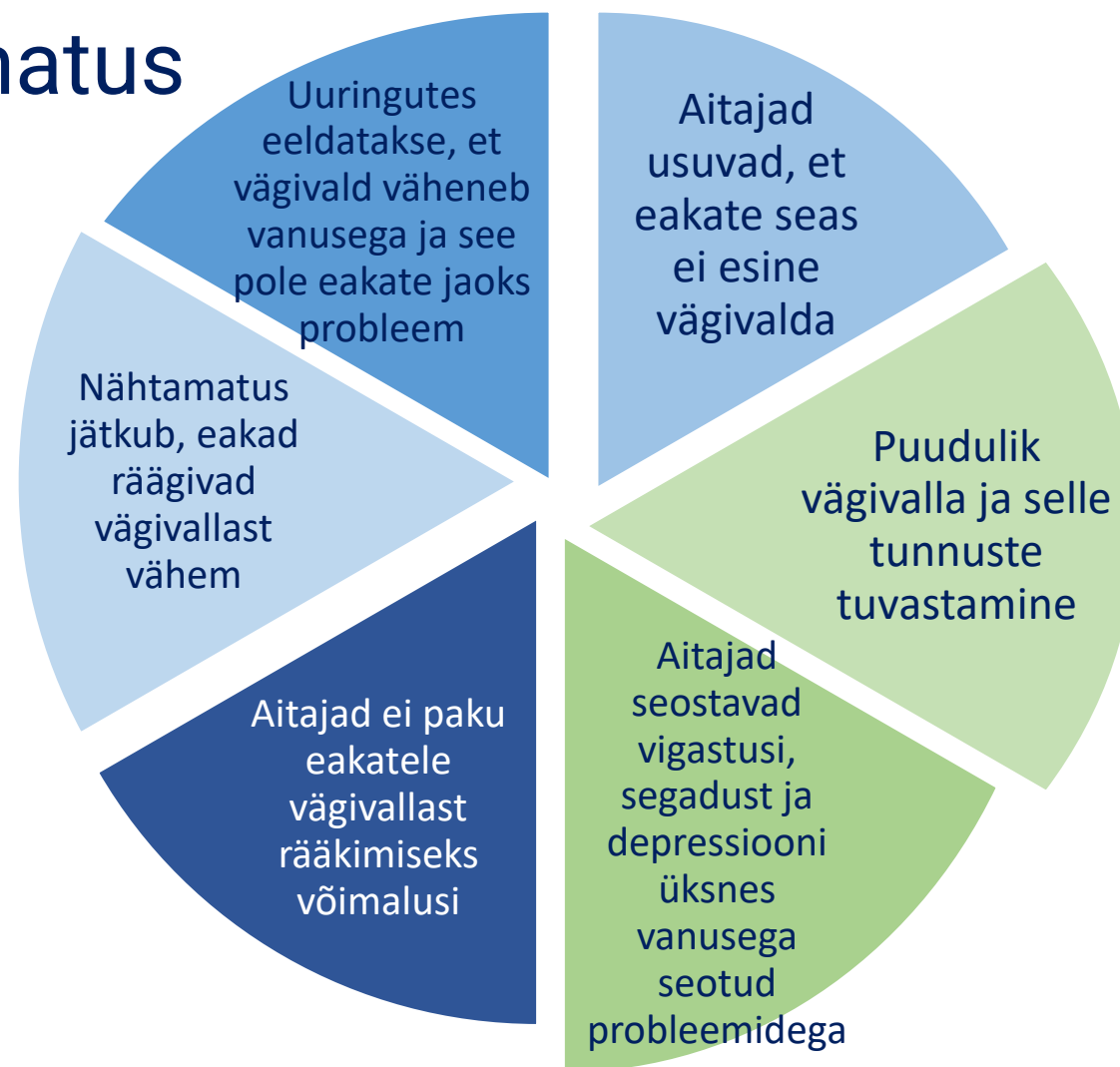
Vanemate inimeste väärkohtlemise definitsioon

„Üksik või korduv tegevus või asjakohase toetava tegevuse puudumine usaldust eeldavas suhtes, mis põhjustab eakale kahju või stressi või rikub tema inim- ja kodanikuõigusi.“

(Iiri eakate väärkohtlemise töörühm, 2002).

Vanemate inimeste nähtamatus vägivalla ohvritena:

Muuta saab seda, mida
me näeme ja märkame

„Eakate vägivalla ohvrite tuvastamine ja toetamine“, TISOVA Tartu 2020

Vanemate inimeste vastase vägivalla kategooriad:

- **Füüsiline väärkohtlemine**
- **Psühholoogiline või emotsionaalne väärkohtlemine**
- **Majanduslik või materiaalne väärkohtlemine**
- **Seksuaalne kuritarvitamine** – mis tahes vormis mitte konsensuslik seksuaalne kontakt vanema inimesega
- **Hooletusse jätmine**
- **Institutsionaalne väärkohtlemine** – korduv või regulaarne väärkohtlemine, mis tahes institutsionaalses keskkonnas, kus klientidele pakuvad teenust professionaalid (väljaspool klientide kodu)

Oluline on õppida tundma, milles need väljenduvad vanema inimese käitumises.

„Eakate vägivalla ohvrite tuvastamine ja toetamine“, TISOVA Tartu 2020

Institutsionaalne väärkohtlemine

Eelnevatele väärkohtlemise kategooriatele lisanduvad:

- Piirangud
- Abi- ja hoole suhtes hooletusse jätmine
- Õiguste rikkumine

Tõstatub küsimus, kas abistajad võivad olla vägivalla teostajad?

„Eakate vägivalla ohvrite tuvastamine ja toetamine“, TISOVA Tartu 2020

Piiride määratlemine

Kes seab piire läheduse ja seksuaalsete vajaduste osas?
Kelle väärtustele ja uskumustele tuginedes on piirid vanemas eas seatud?

Ealise diskrimineerimise hoiaku tõttu nähakse ühiskonnas vanemaid inimesi aseksuaalsetena.

See võib kaasa tuua ka vägivalla juhtumite pisendamise.

„Eakate vägivalla ohvrite tuvastamine ja toetamine“, TISOVA Tartu 2020

Sotsiaalvaldkonnas tegutsedes on oluline alati **mõelda ja küsida:**

KUIDAS:

- **säilitada inimesele tema väärikus?** (Ma olen väärtuslik sellise inimesena nagu ma täna olen, kuid ma võin muutuda)
- **tagada kaasatus?** (Võimalus ise valida)
- **säilitada otsustusvõime?** (Teha ise otsuseid oma vajaduste rahuldamisel)
- **luua turvalisuse tunnet?** (Tunda ennast turvaliselt oma vajaduste rahuldamisel)
- **hoida lootust?** (Märgata positiivset igas)
- **luua tähendust elule?** (Inimesele tähtsad teemad, tema inimesed, asjad)

Praktikas tähendab see professionaalset loovust, uudishimu, sotsiaalset ettevõtlust ja innovatsiooni.

Oluline ei ole mitte
niivõrd see, kus me
asume, kuivõrd see,
mis suunas me
liigume.

/Oliver Wendell
Holmes Sr/

Aitäh!

Väärikust ja hoolivust teie teenuskultuuri!

Katrin Tsuiman
Hea hoolekande kujundaja
Koolitaja, superviisor-coach (väljaõppes)

Hea Abi Teejuht OÜ

www.heaabi.ee

info@heaabi.ee,

tel +372 508 8707

